

STUDJI SOĊJALI

Sillabu Ta' L-Iskejjel Primarji

IT-TIELET SENA

MIRI TA' TAGĦLIM

**Fl-Ambjent Ġeografiku
Għat-Tielet Sena**

3.1 IT-TEMP U L-KLIMA	3.2 IL-PAJSAĠĠ U L-PROĊESSI FIŻIĊI	3.3 L-UŻU TA' L-ART U TAL-BAHAR, RIŻORSI U TIBDIL	3.4 STILI TA' HAJJA U HARSJEN AMBJENTALI
3.1.1 L-istaġuni f' Malta	3.2.1 Tipi ta' għoljiet f' Malta jew Ghawdex : il-forma tagħhom, it-tip ta' veġetazzjoni fuqhom; Eżempji ta' fawna li jgħixu fuqhom	3.3.1 Qabbel il-belt jew raħal tiegħek ma' xi belt jew raħal fil-qrib: f' dawk li huma daqs relattiv tal-popolazzjoni, bini pubbliku jew importanti hafna	3.4.1 Ftit eżempji dwar kif it-tfal jistgħu jibz'għu għall-ilma: nibdew mid-dar; inkomplu fl-iskola
3.1.2 Eżempji ta' staġuni differenti minn ta' Malta	3.2.2 Xi tipi ta' widien f' Malta jew Ghawdex u meta jgħaddi l-ilma minnhom; fejn jispiċċa dan l-ilma	3.3.2 Eżempji ta' servizzi f' raħal jew belt; Inqabblu r-raħal jew belt tagħna ma' iehor jew ohra	3.4.2 Eżempji kif it-tfal jistgħu ma jaħlux dawl elettriku: nibdew mid-dar; inkomplu l-iskola
3.1.3 Nagħzlu l-aħjar klima: bil-fatturi li huma s-shana, il-kesha, ix-xita, il-borra, in-nixfa	3.2.3 Eżempji ta' flora u fawna li jgħixu fil-widien Maltin jew Ghawdxin		3.4.3 Eżempji ta' x' jistgħu jagħmlu l-awtoritajiet biex niffrankaw l-ilma u d-dawl
	3.2.4 Il-pjanura jew wita : xi eżempju u għaliex hawn insibu l-aħjar art: il-vantaġġi		

MIRI TA' TAGHLIM

Fl-Ambjent Soċjali Għat-Tielet Sena

3.1 JIEN U L-OHRAJN	3.2 KOMUNIKAZZJONI	3.3 JIEN U L-AMBJENT
3.1.1 It-tfal jiżviluppaw u jsahhu r-relazzjoni fil-grupp	3.2.1 It-tfal jagħrfu u jifhmu l-komunikazzjoni bhala sistema ta' relazzjonijiet	3.3.1 It-tfal jagħrfu l-ambjenti ta' kenn għall-bniedem
3.1.2 Jibdew l-għarfien tal-lokalita` fejn joqogħdu	3.2.2 Jibdew jikkomunikaw ma' l-ambjent	3.3.2 Juru apprezzament u rispett lejn l-annimali fid-djar tagħna
3.1.3 Jagħrfu u jifhmu li n-nies fil-lokalita` tagħhom huma parti minn pajjiżhom	3.2.3 Jagħrfu xi aspetti soċjali ta' l-użu tat-teknoloġija ta' l-informatika, eż. il-kompjuter, l-email	3.3.3 Jimxu ma' regoli ta' saħħa u sigurta` fid-dar
		3.3.4 Jiżviluppaw is-sens ta' dritt u dmir bhala membri ta' familja u ċittadini fil-lokalita` u f'pajjiżhom

MIRI TA' TAGĦLIM

Fl-Ambjent Storiku Għat-Tielet Sena

TEMA	IKOLLHOM TAGHRIF DWAR IL-PASSAT	JIFHMU GHALA ĠARA HEKK FIL-QEDEM	JIFHMU T-TIBDIL U L-KONTINWITA' FL-ISTORJA	L-UŻU TA' SORSI BL-INTERPRETAZZJONI TAGHHOM U L-IŻVILUPP TA' SENS TA' EMPATIJA
3.1 It-Trasport	Ikollhom taghrif dwar it-tipi ta' trasport dari u llum	Jifhmu għala l-bniedem kellu jinqeda b'dan it-tip ta' trasport	Jifhmu l-progress li sar fit-tipi ta' trasport	Jidentifikaw kemm tbiddel it-trasport u kif dan sar iżjed komdu u veloċi
3.2 Il-Hwejjeg	Ikollhom taghrif dwar x'tip ta' hwejjeg kien jilbes il-bniedem matul iż-żminijiet	Jifhmu għala kien hemm tbdil fil-mod kif jilbsu n-nies	Jifhmu għala xi hwejjeg baqgħu l-istess u oħrajn tbiddu	Ikunu kapaci jidentifikaw mill-hwejjeg xeni mill-antik u xeni moderni
3.3 Id-Djar	Ikollhom taghrif dwar l-iżvilupp tad-djar matul iż-żminijiet	Jifhmu għala l-bniedem biddel it-tip tad-djar li kien jghix fihom	Jifhmu kif f'pajjiżi differenti baqgħu jintużaw xi tipi ta' djar filwaqt li oħrajn tbiddu	Jidentifikaw id-djar f'pajjiżi differenti u jimmaginaw kif tista' tkun il-hajja fihom
3.4 Il-Hwienet	Ikollhom taghrif dwar x'tip ta' hwienet kien hemm dari	Jifhmu għala dawn it-tipi ta' hwienet tbiddu matul iż-żminijiet	Iqabblu u jikkontrastaw it-tip ta' hwienet li kien hemm dari ma' dawk tal-lum	Jidentifikaw kemm tbiddu l-hwienet minn sorsi viżwali

PROGRAMM

It-Tielet Sena L-Ambjent Ġeografiku

3.1 It-Temp u l-Klima

Miri tat-tagħlim	Noti
3.1.1 L-istaġuni f' Malta	Fit-tagħlim dwar l-ambjent ġeografiku huwa essenzjali li t-tfal jitgħallmu dwar iċ-ċikli li bażikament jinvolvu n-natura kollha.
3.1.2 Eżempji ta' staġuni differenti minn ta' Malta	Jibdew jitgħallmu li hawn pajjiżi li għandhom klima ferm differenti minn ta' Malta; f'tit eżempji u dettalji żgħar.
3.1.3 Nagħzlu l-aħjar klima: bil-fatturi li huma s-shana, il-kesha, ix-xita, il-borra, in-nixfa	Ghandu jsir tagħlim fuq ambjenti ideali għall-bniedem. Esperjenzi pożittivi għandhom jissemmew u jkunu diskussi u marbuta ma' attivitajiet kreattivi.

3.2 Il-Pajsagġ u l-Proċessi Fiziċi

Miri tat-tagħlim	Noti
<p>3.2.1 Tipi ta' gholjiet f' Malta jew Ghawdex : il-forom tagħhom, it-tip ta' veġetazzjoni fuqhom. Eżempji ta' fawna li jgħixu fuqhom</p>	<p>Fehma: L-ghalliema jistgħu jorbtu din il-mira ma' dik ta' qabel. Bit-tibdil ta' l-istaġuni jinbidel il-pajsagġ, l-aktar l-ilwien tal-veġetazzjoni jew in-nuqqas tagħha.</p> <p>Nintroduċu f'tit f'tit il-kunċett ta' <i>habitat</i> fejn kull speċi hi marbuta ma' l-oħra. Għalhekk intuhom ukoll eżempji ta' fawna fejn ninkludu f'tit eżempji ta' insetti, għasafar, rettili u mammiferi.</p> <p>Riżorsi: Ngħinu lit-tfal josservaw sewwa permezz ta' stampi, ritratti, vidjows, tpingija, eċċ.</p>
<p>3.2.2 Xi tipi ta' widien f' Malta jew Ghawdex u meta jgħaddi l-ilma minnhom; fejn jispiċċa dan l-ilma.</p>	<p>Fehma: Nintroduċu <i>habitat</i> ieħor, li tiegħu diga' jkollhom xi esperjenzi; nibnu fuq dawg l-esperjenzi.</p> <p>Riżorsi: Nuru tajjeb permezz tar-riżorsi – ara 3.2.1</p> <p>Kunċett differenti f'din il-mira huwa dwar il-ġirja naturali ta' l-ilma: nagħmluha forma ta' rakkont u naraw qatra ilma ġol-wied fejn tista' tispiċċa.</p>
<p>3.2.3 Eżempji ta' flora u fawna li jgħixu fil-widien Maltin jew Ghawdxin</p>	
<p>3.2.4 Il-panura jew wita : xi eżempji u għaliex hawn insibu l-aħjar art: il-vantaġġi</p>	<p>Fehma: Jibdew jaħsbu dwar għaliex bosta nies jibnu d-dar tagħhom fil-panura u għaliex anki l-aħjar hamrija hija hemm. (Xejn dettalji żejda iżda eżempji sempliċi.)</p>

3.3 L-Użu ta' l-Art u tal-Baħar, Riżorsi u Tibdil

Miri tat-tagħlim	Noti
3.3.1 Qabbel il-belt jew raħal tiegħek ma' xi belt jew raħal fil-qrib; f'dawk li huma daqs relattiv tal-popolazzjoni, bini pubbliku jew importanti hafna	Fehma: F'din l-eta', it-tfal jibdew ftit jew wisq iqabblu haġa ma' oħra. Tajjeb li nghinuhom jirriflettu aktar u jfittxu raġunijiet għaliex xi rhula jew bliet jistgħu jkunu hafna akbar minn irhula jew bliet oħra. Jitghallmu wkoll josservaw aktar dwar l-użu ta' ċerti binjiet.
3.3.2 Xi eżempji ta' servizzi f'raħal jew belt Inqabblu r-raħal jew il-belt tagħna ma' iehor jew oħra	Fehma: Il-kunċetti ta' servizzi marbuta hafna mat-topik ta' qabel; generalment, akbar ma jkun is-servizz akbar ikun il-bini li joffri dak is-servizz. X'inhu servizz, għaliex jinghata u għaliex huwa mehtieg.

3.4 Stili ta' Haġja u Harsien Ambjentali

Miri ta' Tagħlim	Noti
3.4.1 Ftit eżempji dwar kif it-tfal jistgħu jibzghu għall-ilma: nibdew mid-dar; inkomplu fl-iskola	Attitudnijiet: Fil-formazzjoni tagħhom it-tfal jinhtieg jiżviluppaw stili ta' haġja marbutin tajjeb ma' valuri ambjentali. Nibnu fuq il-kunċett li fil-Gzejjer Maltin, aktar minn xi pajjiżi oħra, ninhtiegu li nibzghu hafna għall-ilma. Riżorsi: Ftit eżempji x'nistgħu naghmlu ahna stess fil-klassi u fid-dar; attivitajiet kreattivi biex ifakkruna f'dan.
3.4.2 Eżempji kif it-tfal jistgħu jibzghu għad-dawl elettriku. Nibdew mid-dar; inkomplu fl-iskola	Attitudnijiet: Ara 3.4.1 li japplika wkoll għal dan is-sors ta' enerġija. Biss hawn tidhol aktar il-kwistjoni tal-periklu. Nuru lit-tfal mill-ewwel li l-elettriku huwa forza qawwija bżonnjuża imma perikoluża hafna.
3.4.3 Eżempji ta' x'jistgħu jagħmlu l-awtoritajiet biex nifrankaw l-ilma u d-dawl	Fehma: Nghallmu lit-tfal dwar is-sehem ta' l-awtoritajiet dwar dawn is-sorsi vitali. Riżorsi: L-eżempji għandhom ikunu kemm jista' jkun imressqa b' deskrizzjoni hafifa.

PROGRAMM

It-Tielet Sena L-Ambjent Soċjali

3.1 Jien u l-Ohrajn

Miri ta' Tagħlim	Noti
3.1.1 It-tfal jiżviluppaw u jsaħħu r-relazzjoni fil-grupp	Akkar ma nipprovdur esperjenzi ta' hajja u attivita' fil-grupp akkar inkunu qegħdin ngħinu t-tfal jiżviluppaw il-ħila ta' relazzjonijiet soċjali. L-esperjenzi ta' tagħlim fil-grupp huma marbuta ma' esperjenzi kurrikulari simili li nsibu fit-temi dwar <i>Il-Komunikazzjoni: Inkun kunfidenti meta nitkellem, nisma' u nesprimi l-emozzjonijiet tiegħi; Ir-Relazzjonijiet: Nifhem 'l-Ohrajn, Naħdem ma' l-Ohrajn, Naħdmu biex insewwu l-konflitti</i> , fil-PSD. F'din il-mira ta' tagħlim it-tfal jesprimu ruħhom fuq hajjithom u fuq dawk ta' madwarhom billi jitkellmu, ipingu u jiktbu sentenzi ħfief. Juru mġiba pożittiva favur il-grupp. Jitkellmu u jiktbu lista ta' dak li jistgħu jagħmlu bħala grupp. Jitkellmu dwar id-differenzi fil-grupp u jirreġistraw dak li jgħidu bil-kitba. B'hekk jagħrfu u jifhmu li jistgħu jaħdmu bħala grupp minkejja d-differenzi.
3.1.2 Jibdew isaħħu l-għarfien tal-lokalita' fejn joqogħdu	Jitkellmu fuq il-belt/raħal tagħhom; isibu stampi u ritratti; jiktbu xi kelmiet u sentenzi ħfief biex jiddeskrivu l-lokalita' tagħhom
3.1.3 Jagħrfu u jifhmu li n-nies fil-lokalita' tagħhom huma parti minn pajjiżhom	Jagħtu eżempji ta' gruppi u għaqdiet fil-lokalita' tagħhom. Isemmu xi eżempji ta' kif dawn jiltaqgħu ma' gruppi barra mil-lokalita' tagħhom eż. klabbs sportivi li jikkompetu ma' timijiet barra minn Malta u laqgħat li jsiru barra minn Malta.

3.2 Komunikazzjoni

Miri ta' Tagħlim	Noti
3.2.1 Jagħrfu u jifhmu l-komunikazzjoni bhala sistema ta' relazzjonijiet	L-esperjenzi varji ta' komunikazzjoni ma' l-ambjent naturali, tal-bini u soċjali jagħtu lil min ikun qiegħed jitgħallem l-għodda meħtieġa biex bhala cittadini jikkomunikaw ma' nies oħra fis-soċjeta`. Ara wkoll it-temi dwar <i>Il-Komunikazzjoni</i> u <i>Ir-Relazzjonijiet</i> fil-PSD. F'din il-mira ta' tagħlim it-tfal jitkellmu, ipingu u jiktbu kliem u sentenzi qosra li juru kif qegħdin jirrelataw fil-familja, ma' shabhom u l-iskola. Huma jitkellmu bejniethom, jisimghu lil xulxin, jghinu fil-familja u fil-klassi; ipingu u jiktbu messagġi fil-granet speċjali tas-sena eż Jum l-Omm, Jum il-Missier, Jum it-Tfal fid-Dinja, Jum il-Paċi, Jum l-Ambjent u Jum l-Ewropa
3.2.2 Jibdew jikkomunikaw ma' l-ambjent	Iżommu l-indafa fejn ikunu u juru komunikazzjoni tajba man-nies; isiru jafu aktar dwar il-belt jew raħal tagħhom; japprezzaw il-valur storiku ta' bini importanti billi juru interess fl-istorja tiegħu u jitkellmu dwar kif jista' jiġi protett aħjar ; jistaqsu fuq ir-relazzjoni tagħhom ma' bini bħal dan u jiktbu sentenzi fuq dak li jsibu. Individwalment u fi grupp jiltaqgħu ma' nies li jaħdmu f'dan il-bini (eż. is-sindku, kunsilliera, pulizija, il-kappillan, xi mexxejja ta' komunitajiet reliġjużi fil-lokalita' tagħhom, nies li jaħdmu fis-servizzi soċjali); jiddeskrivu verbalment, bi tpingija/stampi u bil-kitba ta' sentenzi il-mod ta' komunikazzjoni ma' dawn in-nies.
3.2.3 Jagħrfu xi aspetti soċjali ta' l-użu tat-teknoloġija ta' l-informatika, eż. il-kompjuter, l-email	Jużaw l-email biex jibagħtu messagġi ta' hbiberija; jużaw l-Internet biex ifittxu tagħrif marbut mas-Sillabu, (eż. ir-raħal/belt tagħhom, il-Kunsill Lokali, l-iskola); jiktbu sentenzi dwar l-użu tal-kompjuter u l-email.

3.5 Jien u l-Ambjent

Miri ta' Taghlim	Noti
3.3.1 Jaghrfu l-ambjenti ta' kenn għall-bniedem	L-esperjenzi ta' taghlim f'dawn il-miri jkomplu jsahhu f'min qiegħed jitgħallem it-tagħrif ta' kunċetti u ħiliet li jmorru ma' l- edukazzjoni ambjentali fis-sens sħiħ tagħha. Ara wkoll it-tema dwar <i>Ir-Relazzjonijiet</i> fil-PSD biex temfasizza l-aspett uman u soċjali ta' l-ambjent. Hawnhekk it-tfal huma mhajrin jitekellmu, ipingu u jiktbu sentenzi fuq għerien, xeltrijiet, sigar kbar, tined, djar bħala postijiet ta' kenn għall-bnedmin u l-annimali.
3.3.2 Juru apprezzament u rispett lejn l-annimali fid-djar tagħna	Juru l-annimali bħala parti mill-ambjent tad-dar fil-mod kif jitekellmu, ipingu u jiktbu.
3.3.3 Jimxu ma' regoli ta' saħħa u sigurta' fid-dar	Isemmu modi differenti kif jistgħu jevitaw il-perikli fid-dar eż. ma jilagħbux mad-dawl elettriku, ma jixxabtux minn galleriji, eċċ.
3.3.4 Jiżviluppaw is-sens ta' dritt u dmir bħala membri ta' familja u ċittadini tal-lokalita' tagħhom u ta' pajjiżhom	Jitekellmu u jiktbu dwar: ir-rwoli u r-responsabbiltajiet tal-membri tal-familja, tat-tfal u l-ghalliema fil-klassi, ta' dawk li jaħdmu fl-iskola ; kif ukoll dwar x'jistgħu jagħmlu huma bħala residenti ta' lokalita' u ċittadini ta' pajjiżhom

PROGRAMM

It-Tielet Sena L-Ambjent Storiku

3.1 It-Trasport

Miri ta' Taghlim	Noti
3.1.1 Ikollhom taghrif dwar it-tipi ta' trasport dari u llum	It-tfal ghandhom ikollhom taghrif ta' kif it-trasport kien isir fl-imghoddi eż. iż-żiemel u l-karettun, il-karozzin, xi dghajsa żghira biex jivvjagġaw fuq il-baħar, eċċ.
3.1.2 Jifhmu għala l-bniedem kellu jinqeda b'dan it-tip ta' trasport	Jifhmu li dawn il-mezzi ta' trasport kienu l-uniċi mezzi li kellu l-bniedem dak iż-żmien. Kien biss wara li sar progress fil-ħajja tal-bniedem li saru l-invenzjonijiet li kellhom ikunu ta' għajjnuna kbira għal min irid jivvjagġa.
3.1.3 Jifhmu l-progress li sar fit-tipi ta' trasport	Jqabblu l-mezzi ta' trasport ta' l-antik ma' dawk tal-lum. Huma ghandhom jifhmu li l-mezzi ta' trasport tal-lum huma aktar komdi u veloċi minn dawk ta' dari eż. l-ajruplan, il-vapur, it-tren jew ferrovija, eċċ.
3.1.4 B'użu ta' sorsi viżwali jidentifikaw kemm tbiddel it-trasport u kif dan sar iżjed komdu u veloċi	Jidentifikaw kemm tbiddel it-trasport matul iż-żmien u l-kundizzjonijiet li magħhom kien ikollu jħabbat wiċċu l-bniedem matul il-vjaġġ permezz ta' stampi u ritratti.

3.2 Il-Hwejjeg

Miri ta' Taghlim	Noti
3.2.1 Ikollhom tagħrif dwar x'tip ta' hwejjeg kien jilbes il-bniedem matul iż-żminijiet	It-tfal għandhom ikunu jafu x'tip ta' hwejjeg kien jilbes il-bniedem fl-antik eż. l-ghonnella, is-sidrija, il-qalziet qasir għas-subien, l-użu tal-velu fil-knejjes, eċċ.
3.2.2 Jifhmu għala kien hemm tibdil fil-mod kif jilbsu n-nies	Jifhmu kif il-progress u iżjed gid għabu bidla fil-mod kif jilbsu n-nies. Dawn bdew ikollhom iżjed tibdiliet ta' hwejjeg, bdew jixtru hwejjeg iżjed tal-moda u spiċċaw drawwiet tradizzjonali antiki bħal ma kienet l-ghonnella.
3.2.3 Jifhmu għala xi hwejjeg baqgħu l-istess u oħrajn tbiddu	Jinnutaw kif, minkejja li xi lbies baqa' l-istess matul iż-żminijiet, kien hemm xi tibdil fl-użanzi eż. l-użu tal-qalziet min-nisa.
3.2.4 Permezz ta' sorsi viżwali jkunu kapaċi jidentifikaw mill-hwejjeg xeni mill-antik u xeni moderni	Jidentifikaw mill-hwejjeg li n-nies ikunu lebsin jekk ix-xeni murija humiex mill-antik jew taż-żmien tal-lum permezz ta' stampi jew ritratti .

3.3 Id-Djar

Miri ta' Tagħlim	Noti
3.3.1 Ikollhom tagħrif dwar l-iżvilupp tad-djar matul iż-żminijiet	It-tfal għandhom ikunu jafu li d-djar fejn jgħixu n-nies mhux minn dejjem kienu hekk. Huma għandhom jinnutaw l-iżvilupp tal-post fejn joqogħdu n-nies eż. għar, għarix mibni biz-zkuk, xi kamra mibnija bl-injam, djar tal-ġebel mhux raffinat, djar b'sular wieħed u d-djar tal-lum.
3.3.2 Jifhmu għala l-bniedem biddel it-tip tad-djar li kien jgħix fihom	Jifhmu kif il-bniedem biddel il-mod kif kien jibni l-post fejn joqogħod biex beda jibni djar iżjed b'saħħithom u komdi. Dan seta' jsir biss bil-progress li sar fil-makkinarju li jintuża għall-bini u bl-iżvilupp ta' l-industrija tal-kostruzzjoni.
3.3.3 Jifhmu kif f'pajjizi differenti baqgħu jintużaw xi tipi ta' djar filwaqt li oħrajn tbiddu	Jifhmu li f'pajjizi fejn għandhom klima differenti d-djar jistgħu jinbnew bi stili differenti eż. id-djar bis-saqaf imżerżaq fil-pajjizi fejn jinzel hafna silġ.
3.3.4 Jidentifikaw id-djar f'pajjizi differenti u jimmaginaw kif tista' tkun il-ħajja fihom	Jippruvaw jagħrfu fejn jinsabu dawn il-postijiet u jkunu kapaċi jimmaginaw x'jistgħu jkunu l-vantaġġi jew l-iżvantaġġi ta' dawn id-djar permezz ta' sorsi viżwali.

3.4 Il-Ħwienet

Miri ta' Tagħlim	Noti
3.4.1 Ikollhom tagħrif dwar x'tip ta' ħwienet kien hemm dari	It-tfal huma mistennija li jkunu jafu kif kienu l-ħwienet fl-antik. Il-ħanut tax-xorb bl-imwejjed kbar ta' l-injam u l-bank ta' sid il-ħanut għandhom jinghataw importanza. Għandha ssir referenza għall-għana tradizzjonali Malti.
3.4.2 Jifhmu għala dawn it-tip ta' ħwienet tbiddu matul iż-żminijiet	Jifhmu t-tibdil li sar f'dawn il-ħwienet minħabba l-progress; kif hafna ħwienet ta' tip differenti nfethu minħabba li s-soċjeta' qiegħda dejjem tinbidel; u għala ttiehdu ċertu miżuri li effettwaw il-bejgħ tal-prodotti. (ara 3.4.3).
3.4.3 Iqabblu u jikkontrastaw it-tip ta' ħwienet li kien hemm dari ma' dawk tal-lum	Jifhmu kif, minkejja li għad baqa' xi similaritajiet mal-ħwienet ta' dari, wiehed jista' jara bidla sħiħa kif isir il-bejgħ eż. l-użu tal- <i>cash registers</i> u l-irċevuti fiskali, prezzijiet fissi mwaħħla mal-prodotti, prodotti bid-data ta' meta dan ma jibqax tajjeb, eċċ.
3.4.4 Jidentifikaw kemm tbiddu l-ħwienet minn sorsi viżwali	Jidentifikaw kemm tbiddu l-ħwienet u jekk baqax ħwienet li jixbhu lil dawk ta' dari permezz ta' sorsi viżwali.